

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Promlčení a mediace aneb jak na proces mediace bez rizika

Vláda po nemalých peripetiích a mnoha změnách poslala do poslanecké sněmovny návrh zákona o mediaci a o změně některých zákonů (dále jen „návrh zákona“). Zákon má, sic se zpožděním, harmonizovat náš právní řád v oblasti mediace občanských a obchodních věcí v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 (dále jen „směrnice“). Směrnice byla přijata pro účely přeshraničních sporů, avšak vzhledem k absenci jakékoliv úpravy mediace v civilních věcech v českém právu bylo nezbytné přijmout zcela novou normou, kterou by byla regulována a konstituována samotná mediace.

Ačkoliv mediace v civilních věcech existuje již nyní, postrádá téměř jakékoliv právní ukotvení[1], což se projevuje především v tom, že proces mediace nemá žádné hmotněprávní dopady, především nestaví promlčecí a prekluzivní lhůty. Přitom aby mohla být mediace skutečnou alternativou k soudnímu řízení, musí poskytovat stranám aspoň garanci, že se jejich práva nepromlčí či nezaniknou. Jak je z právní praxe zřejmé, vývoj konfliktu je často dlouhodobý proces, kdy stádium zaujetí zcela jasných pozic a pomyslného zakopání se na těchto pozicích, nastává až v době, kdy se blíží promlčecí lhůta. Na poslední pokus najít nějaké řešení za pomoci třetí strany tak již mnohdy nezbývá prostor, neboť je nutné žalobou zabránit promlčení svého práva.

Návrh zákona o mediaci tak především dopadne na stavění promlčecích a prekluzivních lhůt a změni tak významné a stěžejní části hmotného práva, jako je úprava promlčení v občanském a obchodním zákoníku.

Tento článek se tak v předstihu za podmínek podoby návrhu zákona dle sněmovního tisku č. 426/0 ze dne 18. 7. 2011 věnuje otázce promlčení v mediaci a rizikům s tímto spojenými. Stavění promlčecí lhůty v případě mediace vychází ze směrnice a tedy se lze oprávněně domnívat, že platná a účinná norma od 1. 1. 2011 bude promlčení upravovat tak, jak návrh zákona stanoví. Článek se také nemůže vyhnout pojednání o základních institutech mediace a některým sporným otázkám.

1. Mediace a promlčení

Článek 8 odst. 1 směrnice, stanoví: *„Členské státy zajistí, aby stranám, jež si ve snaze o urovnání sporu zvolí mediaci, nebránilo v pozdějším zahájení soudních či rozhodčích řízení ve stejné věci uplynutí promlčecí nebo prekluzivní doby během mediačního řízení.“*. Původní návrh zákona uvedené ustanovení promítl do znění ustanovení § 3 odst. 1, které stanovilo: *„Po dobu mediace neběží ohledně práv, které jsou předmětem mediace, promlčecí doba ani lhůta pro zánik práva. Tyto lhůty neběží, ani je-li mediace vedena v jiném členském státě podle právních předpisů tohoto členského státu a promlčecí doba nebo lhůta pro zánik práva podle těchto předpisů v předmětu mediace neběží.“*

Návrh zákona nakonec upustil od úpravy promlčení přímo v zákoně o mediaci a přistoupil k řešení novely ustanovení občanského zákoníku a obchodního zákoníku, která promlčení upravují. Návrh zákona tak provede novelu stěžejních ustanovení soukromého práva.

Ustanovení § 112 občanského zákoníku bude nově znít: „Uplatní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje nebo je-li ohledně jeho práva zahájena mediace podle zákona o mediaci, promlčecí doba neběží od tohoto uplatnění po dobu řízení nebo od tohoto zahájení po dobu mediace. To platí i o právu, které bylo pravomocně přiznáno a pro které byl u soudu nebo u jiného příslušného orgánu navržen výkon rozhodnutí.“.

V obchodním zákoníku budou dopady mediace upraveny především ve zcela novém ustanovení § 404a: „Promlčecí doba přestává běžet, jestliže je zahájena mediace podle zákona o mediaci.“.

A dále v ustanovení § 408 odst. 1: „Bez ohledu na jiná ustanovení tohoto zákona skončí promlčecí doba nejpozději po uplynutí 10 let ode dne, kdy počala poprvé běžet. Do lhůty podle věty první se nezapočítává doba, po kterou se vede mediace podle zákona o mediaci. Námitku promlčení však nelze uplatnit v soudním nebo rozhodčím řízení, jež bylo zahájeno před uplynutím této lhůty.“, novela se však dotkne i dalších souvisejících ustanovení.

Doba stavění promlčecích lhůt je tak vymezena zcela jasně tzv. „dobou mediace“, tedy začátkem a koncem, v terminologii návrhu zákona „zahájením mediace“ a „ukončením mediace“.

2. Zahájení mediace

Dle ustanovení § 4 odst. 1 je mediace zahájena uzavřením smlouvy o provedení mediace. Dle ustanovení § 2 písm. e) je předepsána písemná forma smlouvy. Až uzavřením této smlouvy se promlčecí lhůty staví a tímto právním úkonem je mediace zahájena. Samotný předmluvní proces tedy ještě není de lege mediací. Vzhledem k významným hmotněprávním dopadům smlouvy o provedení mediace je dobré věnovat tomuto dokumentu obzvláštní pozornost, a to především s ohledem na možnou neplatnost smlouvy o provedení mediace a následným nepříznivým následkům, kterými by byl fakt, že promlčecí lhůta nebyla během domnělé mediace zastavena a právo se promlčelo.

2.1. Náležitosti smlouvy o provedení mediace

Podstatné náležitosti smlouvy o provedení mediace upravuje ustanovení § 4 odst. 2 návrhu zákona a stanoví, že smlouva o provedení o mediace musí obsahovat alespoň:

- a) označení stran konfliktu;
- b) jméno, popřípadě jména, příjmení a adresu místa podnikání mediátora;
- c) vymezení konfliktu, který je předmětem mediace;
- d) výši odměny mediátora za provedenou mediaci nebo způsob jejího určení, popřípadě ujednání o záloze nebo ujednání o tom, že mediace bude provedena bezplatně;
- e) dobu, po kterou má mediace probíhat, nebo ujednání o tom, že mediace má probíhat po dobu neurčitou.

Smlouva o provedení mediace musí splňovat také obecné náležitosti právního úkonu dle ustanovení § 34 a násl., občanského zákoníku, tedy především projev vůle stran konfliktu svůj spor řešit v mediaci, ale také projev vůle mediátora tento spor stran mediovat, přirozeně také nemůže smlouva odporovat zákonu, obházet jej či se přičít dobrým mravům. Krátce tak nejprve k některým problémům smlouvy o provedení mediace jako právního úkonu.

2.1.1. Počet stran a pluralita

Smlouva o provedení mediace je vícestranný právní úkon, kde stranami jsou strany konfliktu a mediátor. Návrh zákona hovoří o stranách konfliktu, tedy nevyklučuje, aby počet stran sporu byl větší

než dvě.

Více však může být i mediátorů, což přímo plyne z ustanovení § 2 písm. e) návrhu zákona, které stanoví, že smlouvou o provedení mediace je písemná smlouva mezi stranami konfliktu a „nejméně jedním mediátorem“ o provedení mediace. Zákon však v takovém případě plurality mediátorů neřeší vztahy mezi mediátory a jejich pravomoci a odpovědnost. Problém plurality mediátorů spatřuji především v tom, že pokud nastane byť jen u jediného z nich překážka, která by v případě, že by byl jediným mediátorem, znamenala nutnost ukončit mediaci (podjatost, ztráta oprávnění k činnosti či smrt mediátora, viz dále), znamenala by tato skutečnost konec mediace i v případě plurality mediátorů, ačkoliv fakticky by mediace mohla probíhat pod vedením zbylého či zbylých mediátorů.

Pro platnost smlouvy o provedení mediace bude však stačit uzavření takové smlouvy pouze s jedním mediátorem, a pokud například v průběhu mediace vyplyne potřeba účasti dalšího mediátora na mediaci, může dle mého názoru volně k mediaci přistoupit jako pomocník, přičemž de lege nebude mít žádné procesní postavení a bude pouze „pomůckou“. Strany toto buď budou akceptovat či nikoliv. Takový postup vzhledem ke shora uvedenému je výhodnější, neboť takovíto mediátor může kdykoliv proces mediace opustit. Otázkou pak zůstává, co kdyby strany zvolily oficiální vstup mediátora do mediace formou změny smlouvy o mediaci, kdy by ke smlouvě přistoupila další mediátor. Dle mého by se jednalo o zahájení nové mediace ohledně stejného sporu, přičemž předchozí mediace by nadále běžela - zákon překážku zahájení mediace nezná. Mediátor by pak měl původní mediaci po roce ukončit, neboť v rámci této mediace by nedocházelo ke schůzkám stran s mediátorem. Jako nejprůhlednější řešení při vstupu dalšího mediátora do mediace tak vidím zahájení nové mediace a ukončení původní. Tím nebudou promlčecí lhůty nijak ohroženy. Obdobný postup pak lze jen doporučit v případě, kdy mediátor bude muset mediaci ukončit pro překážky na své straně.

2.1.2. Náležitosti subjektů - zapsaný mediátor

Ponechávám stranou náležitosti subjektů stran konfliktu, jakož i problematiku jednání za právnickou osobu, kdy lze odkázat na pojednání o jakémkoliv jiném smluvním závazkovém vztahu. Specifikem je však subjekt mediátora, neboť smlouva o provedení mediace ve smyslu příslušného zákona je jen taková smlouva, která je uzavřena se zapsaným mediátorem, tedy fyzickou osobou zapsanou v seznamu mediátorů.

Důvodová zpráva k návrhu zákona počítá s tím, že po nabytí účinnosti zákona o mediaci v civilních věcech budou vedle sebe existovat dva paralelní druhy civilních mediací. A to mediace v rámci zákona o mediaci se zapsaným mediátorem a mediace s nezapsaným mediátorem, na kterou však nebude nový zákon dopadat, tedy taková mediace nebude mít ani účinky na promlčení.

Dle původní podoby návrhu zákona stanovilo ustanovení § 15 následující: *„Poskytovat služby mediátora podle tohoto zákona je oprávněna pouze osoba zapsaná v seznamu, pokud jí nebylo oprávnění poskytovat služby mediátora pozastaveno, nestanoví-li tento zákon jinak.“*. Z uvedeného bylo zcela nesporné, že mediace může existovat i mimo rámec speciálního zákona, jako specifická dohoda stran, tak jako dnes. Současná podoba návrhu zákona však v ustanovení § 14 stanoví: *„Poskytovat služby mediátora je oprávněna pouze osoba zapsaná v seznamu, pokud jí nebylo oprávnění k výkonu činnosti mediátora pozastaveno, nestanoví-li tento zákon jinak.“*. Z citovaného znění tak mohou vzniknout pochyby, zda zákon tedy skutečně umožňuje paralelnost mediací, tak jak s nimi počítá důvodová zpráva. Domnívám se, že ano.

Pokud ustanovení § 14 hovoří o „službách mediátora“, jedná se v kontextu ustanovení § 1 návrhu zákona o použití legislativní zkratky, neboť předmětné ustanovení stanoví: *„Tento zákon upravuje výkon a účinky mediace prováděné zapsanými mediátory (dále jen „mediátor“).“*. V důsledku tak

ustanovení § 14 návrhu zákona uvádí, že poskytovat služby zapsaného mediátora je oprávněna pouze osoba zapsaná v seznamu mediátorů. Předmětné ustanovení tak nevylučuje poskytovat služby nezapsaného mediátora, což lze podpořit i výkladem dle účelu zákona.

Domnívám se, že v praxi tak bude celá řada mediací probíhat mimo příslušný zákon o mediaci, neboť pro velký okruh mediovaných sporů nehraje promlčení významnou roli a žádná ze stran tak nebude cítit potřebu využít služeb zapsaného mediátora, ale postačí jí služby běžného mediátora a mediačních center.

Strana sporu se zájmem o zastavení promlčecí lhůty by tak měla pamatovat na tento rozdíl v osobách mediátora a druhů mediací, avšak lze předpokládat, že profesionální mediátor strany o tomto rozdílu vždy náležitě poučí.

2.2. Označení stran konfliktu

Zákon speciálně nevymezuje, jak mají být strany sporu označeny a půjde tedy o takové označení fyzických a právnických osob, které vyžadují ostatní smluvní závazkové vztahy a lze tedy odkázat na jiná pojednání.

2.3. Označení mediátora

Mediátor musí být ve smlouvě označen jménem, příjmení a adresou místa podnikání mediátora. Vhodné by byl také údaj o zapsání mediátora v příslušném seznamu, aby bylo najisto dáno, že vystupuje z pozice speciálního subjektu – zapsaného mediátora. V případě absence takového označení by mohly vznikat pochyby o tom, zda byla uzavřena smlouva o mediaci ve smyslu návrhu zákona, a nebo se strany zavázaly k neformální mediaci, kterou se nestaví promlčecí lhůty. Jsem přesvědčen, že zapsanému mediátorovi nic nebrání tomu, aby vystupoval i jako obyčejný mediátor v případech, kdy strany nestojí o mediaci dle speciálního zákona.

2.4. Vymezení konfliktu

Vymezení konfliktu, který je předmětem mediace, je podstatnou náležitostí smlouvy o provedení mediace. Jedná se o stěžejní obsah smlouvy, neboť musí být zcela na jisto dáno, jakých sporných práv a nároků se spor týká a tedy v případě kterých práv a nároků se staví promlčecí lhůty. Nelze než doporučit, aby zde byly vymezeny všechny sporné nároky, které by mohly být soudně uplatněny, ačkoliv v důsledku nemusejí být předmětem mediace a výsledné mediační dohody. V opačném případě, kdy spor bude zahájen ohledně sporného nároku a v průběhu mediace se v rámci hledání smírného řešení stane předmětem mediace i další nárok, nebude se na tento nárok vztahovat stavění promlčecí lhůty, neboť vůči němu nebylo de lege zahájeno mediační řízení.

Ve vymezení sporu by se mělo dávat nejen pozor na popis sporných práv a nároků, ale také na popis toho, čeho se tato práva týkají, především pokud půjde o spory ohledně nemovitostí, jejichž určení a přesné označení dle katastru nemovitostí by mělo odpovídat nárokům na označení nemovitosti v civilní žalobě. Obdobně i v případě movitých věcí, by věci měly být přesně popsány jako v případě žaloby, respektive aby dle uvedeného určení mohl být vydán vykonatelný rozsudek. Uvedené plyne i z toho, že výsledek mediace může být zachycen ve formě notářského či exekutorského zápisu s doložkou vykonatelnosti či schválen soudem jako soudní smír. Preciznost je tak na místě.

2.5. Výše odměny

Další podstatnou náležitostí smlouvy je otázka odměny, když návrh zákona stanoví, že smlouva o provedení mediace musí obsahovat: „*výši odměny mediátora za provedenou mediaci nebo způsob jejího určení, popřípadě ujednání o záloze nebo ujednání o tom, že mediace bude provedena*

bezplatně“. Zákonodárce se tak odchýlil od zamýšlené úpravy, která zněla, že smlouva musí obsahovat: „výši odměny mediátora za provedenou mediaci nebo způsob jejího určení, nebo sdělení, že mediace bude provedena bezplatně“, a plynulo z ní, že pokud by absentovalo ujednání o odměně, i kdyby strany zamýšlel mediaci bezúplatnou, ale toto ve smlouvě neuvedli, byla by smlouva neplatná. Domnívám se, že stejný závěr plyne i ze současného znění návrhu zákona.

Interpretační problém však může činit případ, kdy si strany sjednají zálohu, ale již nijak neupraví otázku odměny. Je taková smlouva platná? Z předmětného ustanovení může plynout, že sjednání zálohy k platnosti smlouvy postačí. Osobně se však domnívám, že jazykové vyjádření normy je zavádějící a zmínka o záloze byla včleněna do ustanovení nevhodně a je třeba předmětné ustanovení číst tak, že zde musí být sjednána výše odměna nebo způsob jejího určení nebo ujednání o bezplatnosti, fakultativně však může být ujednána i záloha. Výklad, že fakultativně může být sjednána záloha nebo bezplatnost mediace by bylo v rozporu s předchozí částí ustanovení, neboť buď je sjednána odměna či způsob jejího stanovení a nebo není. Nelze tedy stanovit navíc i bezplatnost. Rovněž nelze dle mého číst normu tak, že si strany můžou vybrat mezi tím, zda stanovím odměnu nebo způsob určení odměny nebo zálohu nebo bezplatnost. Pak by stanovení odměny vyloučilo sjednání zálohy, což jistě nebylo úmyslem zákonodárce, sjednání zálohy tak stojí vedle ujednání o odměně či způsobu jejího určení, avšak nemůže stát samostatně.

2.6. Doba mediace

Poslední náležitostí smlouvy o mediaci je určení doby, po kterou má mediace probíhat, nebo ujednání o tom, že mediace má probíhat po dobu neurčitou. Z uvedeného znění zákona lze dovodit, že pokud by doba, po kterou má mediace probíhat, nebyla určena, nejedná se automaticky o dobu neurčitou, neboť toto by muselo být ve smlouvě uvedeno, ale jedná se o absenci jedné z podstatných náležitostí smlouvy o provedení mediace a tedy její neplatnost. Jak bude odůvodněno níže, lze důrazně doporučit, aby strany mediaci sjednávaly na dobu neurčitou.

3. Ukončení mediace

Podmínky ukončení mediace návrh zákona upravuje v ustanovení § 6. Ukončením mediace pokračuje běh promlčecích lhůt. Mediace může být ukončena těmito způsoby:

- a) uzavřením mediační dohody;
- b) doručením písemného prohlášení mediátora všem stranám konfliktu, že mediace je ukončena z některého důvodu uvedeného v odstavci 1 nebo 2;
- c) okamžikem, kdy je mediátorem doručeno ostatním stranám konfliktu písemné prohlášení jedné ze stran konfliktu, že v mediaci nebude nadále pokračovat;
- d) souhlasným písemným prohlášením všech stran konfliktu o ukončení mediace podepsaným mediátorem;
- e) uplynutím doby stanovené ve smlouvě o provedení mediace;
- f) pozastavením oprávnění k výkonu činnosti mediátora nebo vyškrtnutím mediátora ze seznamu;
- g) smrtí, prohlášením za mrtvého nebo zánikem jedné ze stran konfliktu, nebo
- h) smrtí mediátora nebo jeho prohlášením za mrtvého;

K ukončení mediace pak může dojít také dle obecné úpravy zániku závazků, a to především odstoupením od smlouvy jedné ze stran či například splnutím.

3.1. Uzavření mediační dohody

Cílem mediace je její ukončení ve formě uzavření mediační dohody. Jako náležitosti mediační dohody návrh zákona v ustanovení § 7 uvádí podpisy stran konfliktu, datum jejího uzavření doplněné

mediátorem, a jeho podpis, kterým se stvrzuje, že mediační dohoda byla uzavřena v rámci mediace.

Mediační dohoda pak musí splňovat i obecné podmínky právních úkonů, v této souvislosti bylo především debatou zamýšlené ustanovení § 3 zákona, které výslovně uvádělo, že mediátor neodpovídá za to, že dohoda bude v souladu s právním řádem. V současném znění, viz ustanovení § 3 odst. 3, návrh zákona uvádí, že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu. Zákon také nakonec zcela opustil myšlenku, že v případě, že je mediátor advokátem, odpovídá za to, že mediační dohoda bude v souladu s platným právním řádem. V debatách a mezirezortních připomínkách opakovaně zaznělo, že dané ustanovení je zavádějící a nelze jej vykládat tak, že může být uzavřena mediační dohoda v rozporu se zákonem, ale i zde se uplatní obecné úprava právních úkonů, především pak ustanovení § 39 občanského zákoníku a neplatnost právního úkonu v případě, že odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.

V případě, že by bylo zjištěno, že mediační dohoda byla neplatná, je nutné dojít k závěru, že nedošlo k ukončení mediace a promlčecí lhůty tak zůstaly přerušeny. Fakticky v době, kdy strany měly za to, že mediace je ukončena, mediace nadále trvala, pokud nebyla ukončena jiným způsobem. Z uvedeného je pak nutné vyvodit, že je výhodné si sjednat, že mediace není časově omezena, aby nedošlo k ukončení mediace uplynutím času a tedy spuštění běhu pozastavené promlčecí lhůty, a to jako pojistka pro takové případy neplatnosti.

3.2. Ukončení ze zákonných důvodů mediátorem

Dalším způsobem ukončení mediace je doručení písemného prohlášení mediátora všem stranám sporu, že mediace je ukončena ze zákonných důvodů. Zákonné důvody vymezuje ustanovení § 5 odst. 1 a 2 návrhu zákona a je jimi pochybnost o podjatosti mediátora, případně skutečnost, že se strany konfliktu nesešly déle než jeden rok, dále jestliže je narušena nezbytná důvěra mezi mediátorem a některou ze stran konfliktu, nebo pokud jedna ze stran nesložila sjednanou zálohu.

Ve všech uvedených případech dochází k ukončení mediace až doručením písemného prohlášení mediátora všem stranám. Tedy v případě, kdy strany uzavřely neplatnou mediační dohodu a na její platnost bude napadena například až po dvou letech, tak v uvedeném mezidobí nedojde k ukončení mediace uplynutím doby 1 roku, kdy se strany sporu s mediátorem nesešly, nedošlo-li k ukončení mediace jiným způsobem, neboť mediátor by musel po této lhůtě učinit oznámení o ukončení mediace, k čemuž by pochopitelně neměl důvod.

V této souvislosti však nelze vyloučit případy, kdy si mediátor bude vědom toho, že uvedená mediační dohoda je neplatná a strany i přesto mediační dohodu uzavřou. Mediátor může v takovém případě považovat mediaci za nadále běžící a po jednom roce stranám oznámit ukončení mediace z důvodu, že se strany sporu déle než jeden rok nesešly. V praxi však o takovém postupu lze pochybovat a lze jej očekávat skutečně jen v případě, kdy bude sjednanou mediační dohodu mediátor považovat za extrémně vybočující ze zákonných norem či za zcela v rozporu s dobrými mravy.

3.3. Ukončení mediace jednou stranou

Mediace je ukončena okamžikem, kdy je mediátorem doručeno ostatním stranám konfliktu písemné prohlášení jedné ze stran konfliktu, že v mediaci nebude nadále pokračovat. Uvedená možnost ukončení mediace je odrazem zásady dobrovolnosti stran na účasti na mediaci. Ze znění předmětného ustanovení může plynout pochybnost, zda se doručuje i straně, která písemně prohlásila, že v mediaci nebude nadále pokračovat. Z jazykového výkladu, jakož i především z ustanovení § 8 odst. 1 písm. h), plyne že nikoliv, neboť uvedené ustanovení stanoví mediátorovi povinnost takové prohlášení doručit „ostatním“ stranám konfliktu.

3.4. Dohodou všech stran sporu stran

Mediaci lze ukončit také souhlasným písemným prohlášením všech stran konfliktu o ukončení mediace podepsaným mediátorem. Mediátor nemá nikde přímo stanovenou povinnost takové prohlášení podepsat a domnívám se, že tak může i odmítnout, například pro vady, ale či z jiné pohnutky. Praktický význam však takové odmítnutí mít nebude, neboť straně konfliktu postačí, když mediátorovi oznámí, že nechce v mediaci pokračovat, v takovém případě má mediátor povinnost oznámení ostatním stranám doručit, čímž bude mediace ukončena.

3.5. Uplynutím doby

Ukončení mediace nastává také uplynutím doby stanovené ve smlouvě o provedení mediace. Dochází tak k ukončení ze zákona a to bez dalšího. V této souvislosti, jak již bylo naznačeno výše, je vhodné doporučit, pokud se strany obávají neplatnosti mediační dohody a tedy i možného promlčení, aby si ve smlouvě o mediaci sjednaly, že mediace bude probíhat po dobu neurčitou.

3.6. Překážky na straně mediátora

Mediace je ukončena také okamžikem pozastavení oprávnění vykonávat činnost mediátora nebo vyškrtnutím mediátora ze seznamu.

Dle ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) zaniká mediátorovi oprávnění nejdříve dnem zápisu pozastavení do seznamu mediátorů. Strany sporu tak mají možnost se o této skutečnosti dovědět z veřejně dostupného zdroje. Nadto ustanovení § 3 odst. 2 stanoví mediátorovi (či bývalému mediátorovi) povinnost, aby o tomto strany informoval. Předmětné ustanovení pak především stanoví, že účinky zahájení mediace trvají, dokud se o takové skutečnosti strany nedoví (z logiky věci do doby, kdy se o tom doví všechny strany konfliktu), nejdéle však po dobu objektivní lhůty 3 měsíců. Po tuto dobu tedy i nadále stojí promlčecí lhůty. To samé platí také v případě vyškrtnutí mediátora ze seznamu dle ustanovení § 22 návrhu zákona, vyjma případu smrti mediátora a jeho prohlášení za mrtvého, viz dále.

3.7. Zánikem subjektů

Mediace je ukončena také smrtí mediátora (či strany konfliktu), prohlášením mediátora (či strany konfliktu) za mrtvého, případně zánikem jedné ze stran konfliktu.

Ze znění předmětného ustanovení plyne, že mediace je ukončena okamžikem, kdy nastala rozhodná skutečnost – tedy zánik subjektu. To ovšem platí i v případě mediátora, čímž se dostává do konfliktu znění ustanovení § 3 odst. 2 ve spojení s ustanovení § 22 odst. 1 písm. a) se zněním ustanovení § 6 odst. 3 písm. h). Smrtí mediátora a jeho prohlášením za mrtvého je ukončena mediace. Zároveň ale tyto skutečnosti vedou i k vyškrtnutí mediátora ze seznamu mediátorů dle ustanovení § 6 odst. 3 písm. f) a tedy zachování účinků mediace do doby seznámení se stran konfliktu s touto skutečností, maximálně však po dobu 3 měsíců. Domnívám se, že řešením tohoto sporu je konstatování, že smrtí či prohlášením mediátora za mrtvého je mediace ukončena a účinky zahájené mediace tedy pomíjejí a promlčecí lhůty opět běží. Subjektivní ani objektivní lhůta 3 měsíců se zde nepoužijí. Vyškrtnutí mediátora ze seznamu mediátorů je tak v této věci čistě administrativní záležitostí, nikoliv procesní.

Strany konfliktu tak nesou riziko, že se o zániku mediátora dozví pozdě, stejně jako nesou riziko, že se dozví pozdě o zániku další strany konfliktu.

4. Jak předejít rizikům

Mediace stojí na dvou smlouvách – smlouvě o provedení mediace a mediační dohodě. Pokud jde o

mediační dohodu, jak bylo stanoveno výše, nejsou důsledky její neplatnosti v souvislosti s hrozbou promlčení tak zásadní a jako pojistka postačí, pokud si sjednám mediaci na dobu neurčitou.

Závažným problémem však je neplatnost smlouvy o provedení mediace, která by v důsledku znamenala, že promlčecí lhůty nebyly nikdy přerušeny. Druhým rizikem je ukončení mediace smrtí či prohlášením za mrtvého mediátora, strany konfliktu či jejím zánikem, kdy strany toto nemusí včas zaregistrovat. Jak těmto dvěma problémům čelit a jak případně i získat ohledně mediační dohody větší jistotu?

4.1. Zajištění stavění promlčení žalobou

Domnívám, že by strany měly najít shodu v tom, že pro větší právní jistotu a rychlejší vyřešení sporu v případě selhání mediace, přenesou svůj spor nejdříve na soud, případně, že po zahájení mediace podá jedna ze stran z procesní opatrnosti žalobu k soudu.[2] Dovolím si zde upozornit, že podání takové žaloby by mělo vycházet z dohody a protistrana by s tímto měla být předem seznámena, neboť nic neuškodí důvěře víc, než doručený žalobní návrh protistrany s výzvou soudu k vyjádření, či rovnou platební rozkaz.

Strany se tak na počátku mediace mohou dohodnout na tom, že strana obávající se promlčení svůj nárok pojistí podáním žaloby. S ohledem na soudní lhůty a obvyklou délku mediace lze předpokládat, že do nařízení jednání bude mediace již ukončena. Strany však mohou dle ustanovení § 110 o.s.ř. v navrhovaném znění shodně navrhnout přerušování řízení čímž strany dle ustanovení § 111 odst. 3 o.s.ř. v navrhovaném znění získají 1 rok jistoty zastavení promlčecích lhůt.

Strany mohou mít zájem vyvolat soudní řízení také za účelem, aby byla jejich výsledná mediační dohoda potvrzena jako soudní smír. Tím strany získají nejen vykonatelnou dohodu, ale především proběhne také kontrola platnosti takové mediační dohody, když soud může schválit jen takový soudní smír, který neodporuje zákonu. Mediační dohoda tím však nezanikne a budou tak vedle sebe stát dvě identické dohody, respektive dohoda a smír.

Uvedená možnost soudního smíru se pro strany jeví zajímavá také v případě, kdy má mediátor získat speciální odměnu za uzavření mediační dohody a strany v zájmu ekonomie mediační dohodu neuzavřou, ale nechají si stvrdit smír stejného obsahu soudem (případně dohodu uzavřou mimosoudně a mimo mediaci). Taková úroveň spolupráce je jistě hořkým úspěchem mediátora, avšak nelze vyloučit ani takový postup stran.

4.2. Nařízená mediace

V případě, že byla mediace nařízena soudem dle ustanovení § 100 odst. 3 o.s.ř. navrhovaného znění, není mediací promlčení zdánlivě nijak ovlivněno, neboť promlčecí lhůta stojí vlivem zahájeného soudního řízení a je pozastavena až do skončení předmětného řízení. Avšak je nutné upozornit, že předmětem takové nařízené mediace mohou být i práva nezahrnutá v soudním sporu, pokud si toto strany ve smlouvě o provedení mediace stanoví. Pak je nutné na taková práva pohlížet jako na mediaci za podmínek, kdy neběží soudní řízení. Rovněž je nutné upozornit, že mediace zahájena na základě rozhodnutí soudu může překračovat dobu soudního řízení, v takovém případě stojí promlčecí lhůty na základě probíhající mediace, ačkoliv byly původně pozastaveny na základě zahájeného soudního řízení.

Závěr

Nový zákon o mediaci zasáhne do jednoho ze stěžejních institutů soukromého práva, kterým je promlčení. Mediace se jistě stane důležitým nástrojem řešení konfliktů, k čemuž ji předurčuje i to,

že soudy mohou mediaci nařídit. Aby se však mediace nestala dvousečnou zbraní, je nutné věnovat pozornost především smlouvě o provedení mediace a její platnosti. Lze také důrazně doporučit, aby byla smlouva o provedení mediace uzavřena na dobu neurčitou. Ačkoliv lze také navrhnout proces mediace a zastavení promlčecích lhůt zajistit žalobou, jsem si vědom, že takové řešení nebude pro velkou část sporů nutné, neboť mediace je především proces krátkodobý. Žaloba může být také kontraproduktivní z pohledu vzájemných vztahů či ekonomie.

V případě obchodních sporů však zajištění žalobou lze vřele doporučit. A to jak z důvodu možné výše škod v případě promlčení, ale i z důvodu urychlení řešení sporu, kdy mohou strany z neúspěšné mediace plynule přejít do soudního sporu. V případě úspěšné mediace pak mohou strany využít soudního smíru, čímž krom vykonatelné „dohody“ budou mít také na jisto dáno, že mediační dohoda byla platná a neodporovala zákonu. A nelze pochybovat o tom, že důvěra v dohodu a jistota její platnosti a nemožnosti jejího zpochybnění protistranou, bude pro strany konfliktu více než významná.

Je jistě nesporné, že z praxe vyplynou i další problémy a rizika, které tento článek neodhalil. Přesto se domnívám, že poskytuje aspoň základní návod, jak těm nejvážnějším problémům předejít.



Mgr. Petr Němec,
advokátní koncipient

[1] V občanském soudní řádu můžeme narazit na zmínku o mediaci v případě přerušení řízení dle ustanovení § 110 odst. 2.

[2] Obdobně lze uvažovat také o rozhodčí žalobě, je-li ve věci rozhodčí řízení přípustné. Takový postup je však nákladnější.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)

- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)